

ESPINOSOS

L'espínós?

L'espínós (*Gasterosteus aculeatus*) és un peix emblemàtic dels nostres cursos fluvials i, també, un dels peixos d'aigua dolça més amenaçats a Catalunya. Els impactes de l'activitat humana li han provocat una acusada regressió en els darrers anys. Malauradament, és una espècie molt desconeguda per bona part de la població.

T'animes a saber-ne una mica més sobre mi i tot el que m'envolta?

3 espècies d'espínós

Marques amb els flors

2 espècies venenç

Esquema d'un espínós

El darrer espínós

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

Andreu i Margarida

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

QUI ÉS L'ESPINÓS?

L'espínós és un peix de petites dimensions que rarament supera els 6 cm de longitud en el cas dels mascles o 8 cm en el cas de les femelles. Tot i que en altres regions pot viure tant en aigües dolces com salades o salobres, a Catalunya només el trobem en rius, rieres, estany i aiguamolls.

Un dels trets que més crida l'atenció d'aquest peix és la presència de diverses espines al dors i al ventre, que pot desplegar com a mètode de defensa. Aquesta característica li ha donat els noms populars d'espínós, espinagras i punxet. A altres llocs, però, els noms populars han derivat del seu hàbitat (joncater) o les seves similituds amb el sord (sordell).

Però aquesta no és l'única particularitat de la seva morfologia. Si l'observem de prop, veurem que el seu cos no està recobert d'escates: aquestes s'han transformat en una sèrie de plaques ossies, que es situen al llarg d'un mode d'estructura.

La vida de l'espínós

Tot i que en altres poblacions del nord d'Europa els espínosos no es reproduïen fins als 2, 3 o 4 anys, a les rieres mediterrànies al cicle de vida d'aquesta, segurament com a adaptació als canvis sotzats que s'hi produeixen. A Catalunya, els petits espínosos començen a la primavera i augmenten de mida en les setmanes posteriors, durant els mesos d'estiu, quan les seures són més intenses, el seu consum i la seva. Quan arriba la primavera següent, comença un dels moments més espectaculars de la vida d'aquest animal. Amb menys d'un any de vida, ja estan preparats per a iniciar la reproducció.

CONSTRUCCIÓ DEL NIU

A l'hora de reproduir-se, el mascle pren una coloració llampec. Recal i regrega de vegetació aquàtica i la utilitza per a construir un petit niu amb un espai interior, una entrada i una sortida.

DIÀSIA NIUPAL

El mascle pren una coloració llampec i comença a construir el niu. El niu és una estructura de vegetació aquàtica i la utilitza per a construir un petit niu amb un espai interior, una entrada i una sortida.

EL DARRER ESPÍNÓS

El darrer espínós és un peix molt rar i està en perill d'extinció. És un peix molt rar i està en perill d'extinció. És un peix molt rar i està en perill d'extinció.

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

Andreu i Margarida

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

ON VIU?

L'espínós presenta una distribució extensa a l'hemisferi nord, i és abundant a bona part del centre i nord d'Europa. Al sud d'Europa, però, les cotes no li van tan bé. Concretament, a Espanya s'ha extingit d'Extremadura, Andalusia i País Valencià. Només resta algunes poblacions a Catalunya, les illes Balears, Girona, Gualba i Llançà, on es considera EN PERILL D'EXTINCIÓ.

La migració de l'espínós

El espínós de casa nostra no fan migracions tan importants com altres de més al nord, però també tenen els seus propis moviments migratoris.

Un cop acabada la temporada de cria, tendeixen a desplaçar-se al sud, fugint de la sequera estival. Quan arriben al moment de la reproducció, tornen a casa seva i es tornen a reproduir.

Hàbitat

A l'hora de reproduir-se, l'espínós busca zones amb abundant vegetació aquàtica, indispensable per a la construcció del niu.

Mostra també preferència pels forats de grava i còdols en zones de poca profunditat, on hi ha molta vegetació aquàtica i on hi ha molta vegetació aquàtica.

Andreu i Margarida

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

AMENACES

Assecament de refugis estivals

Connectivitat fluvial

Qualitat de l'aigua

Qualitat hidromorfològica

Espècies exòtiques invasores

Andreu i Margarida

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

AMENACES

LES ESPÈCIES EXÒTIQUES INVASORES

Les espècies exòtiques invasores són organismes originaris d'altres regions del planeta que, després de ser transportats per l'esser humà, s'estableixen als nostres ecosistemes i els amenacen o modifiquen.

En els darrers anys, s'han establert al nostre territori moltes espècies invasores de grups taxonòmics diversos. Sovint suposen un gran impacte per a les espècies autòctones, a les quals afecten per depredació, competència o alteració de l'hàbitat.

A les conques fluvials mediterrànies, la presència de fauna aquàtica invasora pot impedir la supervivència o l'establiment de l'espínós.

Exemples de gran depredador que competeix amb l'espínós: el caragol d'aigua dolça i el caragol d'aigua dolça.

Exemples de gran depredador que competeix amb l'espínós: el caragol d'aigua dolça i el caragol d'aigua dolça.

Exemples de gran depredador que competeix amb l'espínós: el caragol d'aigua dolça i el caragol d'aigua dolça.

Si tens un animal a casa, NO L'ALLIBERIS!

Abandonar un animal a la natura sempre és un gran risc. Si alliberes, pot suposar una gran amenaça per a la fauna autòctona i per a l'espínós.

Andreu i Margarida

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

AMENACES

CONNECTIVITAT I QUALITAT FLUVIAL

La nostra vida està estretament lligada a l'aigua, i els voltants dels cursos fluvials han estat des de fa segles focus d'activitat humana. Aquesta activitat, però, sovint té efectes sobre l'estructura i la qualitat del niu.

En els seus desplaçaments al llarg del curs del niu, els espínosos troben nombrosos obstacles: des de trams poc propis per al seu establiment fins a barreres físiques que els impedeixen el pas.

Les preses i les recortes són obstacles infranquejables per a molts espínosos i interrompen la connectivitat fluvial.

La connexió de les preses i les recortes és una barrera física que els impedeixen el pas.

La connexió de les preses i les recortes és una barrera física que els impedeixen el pas.

Connectivitat fluvial

Qualitat de l'aigua

Qualitat hidromorfològica

UN RIU NO ÉS NOMÉS AIGUA!

L'estructura de la llera té un paper fonamental en la qualitat hidromorfològica del niu. Moltes situacions que hi tenen lloc poden afectar la qualitat de l'hàbitat de l'espínós.

La connexió de les preses i les recortes és una barrera física que els impedeixen el pas.

Andreu i Margarida

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

AMENACES

REFUGIS ESTIVALS

Als afluents de poc cabal i alguns trams de les rieres mediterrànies solen tenir menys interferència humana que els rius de més entitat. A més, pateixen un règim de sequeres estivals que no permet l'establiment de la majoria d'espècies exòtiques invasores.

Suposen el darrer reducte que escapa dels grans factors de degradació dels nostres rius.

Assecament de refugis estivals

El darrer reducte que escapa dels grans factors de degradació dels nostres rius.

El darrer reducte que escapa dels grans factors de degradació dels nostres rius.

UN NOU FACTOR: EL CANVI CLIMÀTIC

A mesura que les sequeres es fan més freqüents, menys i menys, en les rieres mediterrànies, la qualitat de l'hàbitat de l'espínós s'està degradant. A més, la sequera estival està provocant la mort d'un gran nombre de refugis estivals.

Andreu i Margarida

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

QUÈ HI PODEM FER?

Tot i que retornar els cursos fluvials al seu estat original no sigui una possibilitat, aturar els factors que els degraden és una necessitat. El projecte Escanyats treballa per a millorar l'estat de conservació de l'espínós i els seus hàbitats.

Enfonsament de gorgs

El gorg és un element clau per a la supervivència de l'espínós. El gorg és un element clau per a la supervivència de l'espínós.

El gorg és un element clau per a la supervivència de l'espínós. El gorg és un element clau per a la supervivència de l'espínós.

Núclis ex-situ

Alguns espínosos es capturen de gorgs amb risc d'assecament i s'introdueixen a basses amb aigua de qualitat. Aquí, en un ambient tancat, es més fàcil eliminar els factors d'amenaça i afavorir la seva reproducció. Aquests basses serviran de reservori d'exemplars per a reintroduccions i per assegurar la supervivència de l'espècie.

Voluntariat

Les activitats de voluntariat tenen una doble funció: ajudar de forma directa a la conservació de l'hàbitat i a la recerca que genera coneixement entre els participants.

EL MÉS IMPORTANT: PRENDRE CONSCIÈNCIA

Si no sabem de l'existència que les accions humanes poden tenir sobre l'entorn natural, és difícil que puguem prendre mesures per a evitar les problemàtiques de conservació.

Migració assistida

Una mesura d'emergència, mentre es treballa per restaurar la connectivitat fluvial, és el transport d'exemplars cap a zones òptimes de reproducció.

Andreu i Margarida

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

NO NOMÉS L'ESPINÓS

Una riera mediterrània ben conservada bull de vida. Els factors que amenacen l'espínós ho fan també amb la resta de fauna que hi comparteix hàbitat, i qualsevol acció destinada a preservar-lo beneficia a tot un conjunt d'espècies.

Amfibis

Molts amfibis necessiten zones d'aigües salmades per a reproduir-se. Tanmateix, la qualitat de l'aigua, les alteracions de l'hàbitat i la degradació extensiva per part de moltes espècies invasores els ha fet perdre els principals cursos fluvials.

Tot i que, els mabons gorgs que actuen de refugi estival per a l'espínós suposen un bon punt de cria per a moltes espècies d'aquest grup.

Invertebrats

Els macroinvertebrats aquàtics són una peça clau en les xarxes tròfiques dels ambients d'aigua dolça.

La seva diversitat és enorme i va des d'un bon ventall d'animals en forma de cucs fins a insectes grossos i vistosos com escarabats, barques, tricornes, efèmers, espiadromes...

Peixos

L'espínós no és l'únic peix autòcton dels nostres rius. L'acompanyen un petit grup d'espècies que, en la majoria de casos, pateixen les mateixes amenaces.

Però, per conservar-los, cal treballar en tots els nivells: des de la restauració de l'hàbitat fins a la protecció de les espècies i la gestió de les amenaces.

Andreu i Margarida

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

ESPINOSOS

Troba les 7 diferències entre les dues rieres!

Entre aquestes dues rieres tan diferents, a quina creus que està millor?

A partir d'ara, cada cop que passegis a la vora del niu, observ'n bé l'estat de conservació per detectar si és un possible hàbitat per als espínosos.

Andreu i Margarida

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?

Què és l'espínós?